

พิธีแต่งงานล้านนา: ภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

พิธีแต่งงานล้านนา : ภาพสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

LANNA WEDDING CEREMONY : THE REFLECTION OF CULTURAL IDENTITY TRANSFORMATION

พัฒนิกานต์ จันทนา 4936135 LCCS/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ณรงค์ อาจสมิต, Ph.D., ศิริจิต สุนันต์, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์คนล้านนาที่สะท้อนผ่านพิธีแต่งงานล้านนา รวมถึงเพื่อศึกษาการสร้างอัตลักษณ์คนล้านนาผ่านการใช้บริการแพ็คเกจแต่งงานล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้แนวคิดเรื่องนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (cultural ecology) การบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (consumption of sign) การโหยหาอดีต (nostalgia) และการตีความสัญลักษณ์ (hermeneutics of the signs) ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการลงภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมล้านนา ผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการแพ็คเกจแต่งงานล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า การแต่งงานเป็นจารีตประเพณีที่มีรูปแบบและความหมายซึ่งสามารถสะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และโลกทัศน์ของคนล้านนา ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลักษณะสำคัญทางสังคมวัฒนธรรมในยุคจารีต 3 ประการ คือ การดำรงชีพในสังคมเกษตรกรรม การนับถือผี และการยึดถือระบบเครือญาติ จนกระทั่งล้านนาเข้าสู่ยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใต้การปกครองของสยาม การดำเนินนโยบายและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของล้านนา รวมทั้งพิธีแต่งงานที่ปรากฏให้เห็นถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมตามแบบอย่างของสยาม อันเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับและยกย่องในฐานะวัฒนธรรมที่ศิวิไลซ์กว่า โดยในระยะแรกๆ เป็นการนำมาผสมผสาน (acculturation) กับการประกอบพิธีแต่งงานตามจารีตประเพณีของท้องถิ่น ต่อมาจึงมีอิทธิพลเหนือกว่าและเข้ามาแทนที่จารีตประเพณีท้องถิ่น ในบริบทที่คนล้านนามีวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ และโลกทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จนถึงปัจจุบัน จากการที่ภาครัฐและหน่วยงานในท้องถิ่นให้ความสำคัญวัฒนธรรมท้องถิ่นในบริบทของการส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระแสนิยมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น พิธีแต่งงานล้านนาก็ได้รับการรื้อฟื้นและปรับประยุกต์ขึ้นใหม่เพื่อนำเสนอเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม (cultural product) หรือสินค้าอัตลักษณ์ (identity commodity) นอกจากนี้จะได้รับความสนใจจากผู้ที่ต้องการสัมผัสกับวัฒนธรรมที่สวยงามแปลกตาแล้ว การบริโภคสินค้าดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมจากคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความมุ่งหมายในการสร้างอัตลักษณ์คนล้านนาให้แก่ตนเอง อันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมสมัยใหม่ที่สามารถได้มาซึ่งอัตลักษณ์ที่ต้องการผ่านการบริโภคสินค้าที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์

คำสำคัญ : พิธีแต่งงานล้านนา / อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม / ความเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

LANNA WEDDING CEREMONY : THE REFLECTION OF CULTURAL IDENTITY
TRANSFORMATION

PATTAKAN CHANTANA 4936135 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE : NARONG ARDSMITI, Ph.D., SIRIJIT SUNANTA, Ph.D.

ABSTRACT

This research was to study Lanna people's identity and its changes reflected through Lanna wedding ceremonies as well as the construction of Lanna people's identity through the use of the Lanna wedding event organizing service. The study employed qualitative research based on the concepts of cultural ecology, consumption of sign, nostalgia, and hermeneutics of the signs. The information was collected through documentary analysis, field work using participant observation, and interviews with the involved people, such as academics on Lanna culture, the wedding package service providers, and the customers of such services in the Chiang Mai area.

The findings revealed that the Lanna wedding is a form of custom and tradition which has the form and meaning reflecting Lanna people's identity of their way of life, values, beliefs, and world views. These factors were under three contexts of traditional society – the life maintenance in the agricultural society, animism, and kinship. After Lanna had been incorporated into Siam, the political context, the government policies, and societal conditions brought about socio-cultural change of Lanna culture, including the wedding ceremony which clearly reflected the Siamese culture which was widely accepted as the more civilized one. In the initial period, the change was through the acculturation process in which the Siamese practice was partly used in the local tradition. Later on, it became increasingly influential and gradually replaced the local one in the new context of Lanna people who had adopted the ever-changing way of life, values, beliefs, and world views up till now. Under the trend of tourist promotion launched by the state agencies and municipalities using local culture, the Lanna wedding ceremony has been revitalized and reconstructed as a cultural product or identity commodity. Besides being interesting to those who want to get in touch with this beautiful and exotic culture, this cultural product has enjoyed popularity among another group of people who want to build up their Lanna cultural identity for themselves, reflecting the way of life of people in modern society who can acquire their identity through the consumption of symbolic commodities.

KEY WORDS : LANNA WEDDING CEREMONY / CULTURAL IDENTITY /
CULTURAL IDENTITY TRANSFORMATION

119 pages